

ÖPPEN FRITIDSVERKSAMHET OCH VÅLDSPREVENTION

Processtöd i att förebygga och
upptäcka våld

Innehållsförteckning

- Introduktion och instruktioner till materialet för dig som agerar workshopledare/processledare
- Workshop om öppen fritidsverksamhet och arbeta våldsförebyggande samt att upptäcka och motverka våld

Del 1

- Syfte och mål med workshopen
- Definitioner och begrepp

Del 2

- Din och den öppna fritidsverksamhetens roll i det våldsförebyggande arbetet

Innehållsförteckning

Del 3

- Samtalsstöd

Del 4

- Rutiner för våldsförebyggande arbete och vid misstanke eller upptäckt av våld

Del 5

- Samverkan och kontaktuppgifter till andra aktörer

Del 6

- Det fortsatta arbetet

Introduktion och instruktioner till materialet för dig som agerar workshopledare/ processledare

Till dig som workshop/ processledare

- Det här stöd- och workshopsmaterialet är till för dig som är ansvarig för en öppen fritidsverksamhet och som ska leda ett samtal om hur ni kan arbeta våldsförebyggande i verksamheten. Materialet fokuserar på hur er verksamhet kan förebygga och upptäcka våld med utgångspunkt i ett brett perspektiv på våld. Till materialet finns även ett stöd som fokuserar på hedersrelaterat våld och förtryck.
- Workshopen innehåller informationsdelar som varvas med diskussioner och exempel på övningar. Huvudsakligt fokus är att ni tillsammans i personalgruppen ska få reflektera och diskutera utifrån ett antal teman. Denna workshop bör ses som ett första steg i en fortsatt utveckling av ert våldsförebyggande arbete.

Till dig som workshop/ processledare

- Materialet används för att skapa bättre förutsättningar för er personalgrupp att ta till sig av ny kunskap och omsätta den i praktiken i er verksamhet (se syfte och mål slide 26 med processtödet).
- Vill du läsa mer om vissa definitioner och begrepp hittar du länkar med mer information i avsnittet **Kunskapsbanken** i slutet av processtödet.

Till dig som workshop/ processledare

Förberedelser (cirka 1h)

- Gå igenom alla slides i materialet översiktligt så att du får koll på innehållet.
- Fundera på vilka delar av materialet som kan vara mest aktuella för er personalgrupp.
- Fundera på ert nuläge - hur arbetar ni våldsförebyggande i dagsläget? Finns det några rutiner/handlingsplaner/checklistor ni använder? Ta då gärna med dem till workshoptillfället.

Till dig som workshop/ processledare

- Om du har möjlighet, gå gärna igenom vad det finns för aktuella aktörer att kontakta/samverka med i er kommun och län, både vid upptäckt av våld och i det förebyggande arbetet.
- Bestäm hur du vill lägga upp workshoptillfället – uppdelat eller allt på en gång. Hela utbildningen tar uppskattningsvis 3 timmar. Vill du dela upp i flera utbildningstillfällen passar det att dela upp utifrån två tillfällen.
 - Utbildningstillfälle 1: Avsnitt 1-3, motsvarande slide 16-57
 - Utbildningstillfälle 2: Avsnitt 4-6, motsvarande slide 58-81

Till dig som workshop/ processledare

Hur du använder processtödet

- Innan workshopstillfället ska du se till att det finns en lokal med möjlighet att visa bilder på en stor skärm.
- Tänk på att anpassa upplägget utifrån de som deltar. För att komma vidare i det kan du fundera på följande frågor:
 - Känner deltagarna varandra?
 - Hur ser deltagarnas kunskapsnivå ut om våldsförebyggande arbete?
 - Vilka delar är mest aktuella för din grupp i detta skede?
 - Vad behöver ni särskilt prata om?
- Är det någon som har något särskilt behov/funktionsnedsättning som ni behöver ta hänsyn till?

Till dig som workshop/ processledare

Hur du använder processtödet under workshoptillfället

- Inled med en check-in övning för att få igång gruppen (se slide 27)
- Bilderna, slide 15-96, guidar dig genom hela workshoptillfället och ska visas för alla deltagare.
- Under flera slides finns text med stöd till dig som processledare, såsom förklaringar till övningar och förslag på frågor till deltagarna. Allt under varje bild behöver inte sägas, utan finns som ett stöd för dig.
- *Tips!* Känn av energinivån i gruppen. Förändringsarbete kräver mod och reflektion – ta därför pauser och reflektionstid.

Till dig som workshop/ processledare

- Det är viktigt att du som processledare säkrar att det blir ett respektfullt samtal och fångar upp frågor som behöver diskuteras vidare eller kräver åtgärder. Se till att, under workshopens gång, tydliggöra att inga typer av våld är ok då det innebär att unga inte får ta del av sina rättigheter.
- Uppmuntra till ett samtalsklimat som präglas av nyfikenhet.
- Ställ frågor för att skapa möjlighet till reflektion!
- Var noggranna med språkbruk.

Till dig som workshop/ processledare

- Sammanfatta vad ni har gått igenom efter varje paus och när workshoptillfället är slut. Det kan även vara bra att ha ett blädderblock, whiteboard eller ett digitalt verktyg för att skriva ned to-do:s och områden ni lyfter som särskilt viktiga och vill arbeta vidare med på arbetsplatsen.
- Gör gärna en utvärdering i slutet av workshopen och gå igenom hur väl workshopen levde upp till era förväntningar. Det är även ett tillfälle att följa upp ert arbete och vad som blir nästa steg.

Till dig som workshop/ processledare

Diskussionsmetoder under workshopen

Anpassa diskussionsmetoderna efter gruppens storlek och sammansättning. Ni kan till exempel diskutera och reflektera genom:

- **Bikupa**
Låt deltagare diskutera två och två. Detta kan följas av summering i helgrupp.
- **Reflekterande runda**
En och en får lyfta sina tankar och reflektioner i en runda. Därefter kan ordet släppas fritt, alternativt en till runda där deltagarna kan reflektera kring vad andra har sagt.
- **Diskussion i helgrupp**
Släpp ordet fritt i helgrupp.

Till dig som workshop/ processledare

Hur du använder processtödet efter workshoptillfället

- Efter workshopstillfället är det en bra början att påbörja arbetet med en handlingsplan för det fortsatta arbetet. Se kap. 6 för utformning av handlingsplan.
- Säkerställ att alla i personalen har kännedom och tillgång till handlingsplanen.
- Förslagsvis har ni våldsförebyggande arbete som ett återkommande tema vid personalmöten.

Workshop om öppen fritids- verksamhet och våldsprevention

Hur kan vi stärka det våldsförebyggande arbetet i vår verksamhet?

DEL 1

Syfte och mål med workshopen Definitioner och begrepp

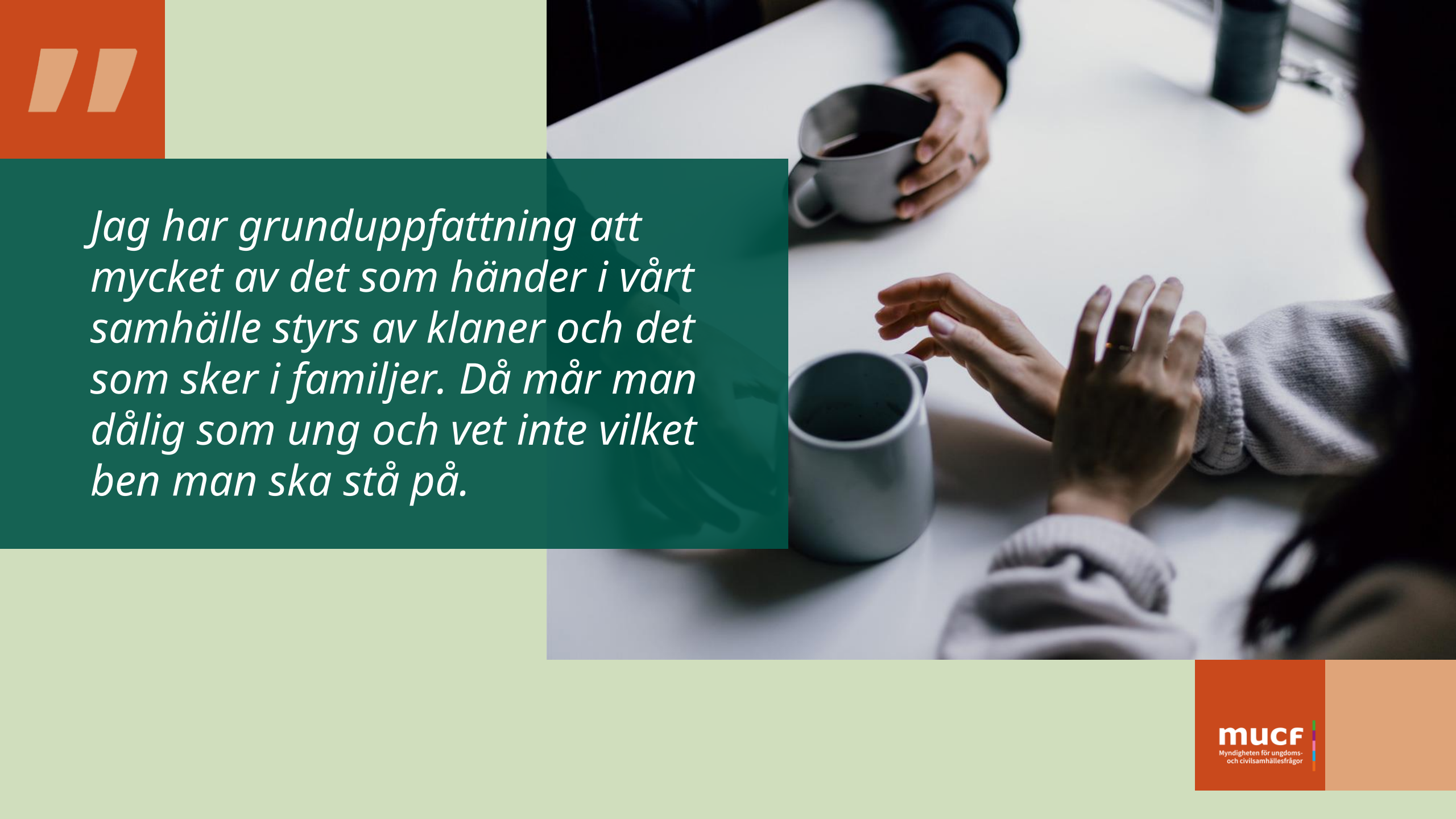

*Det tar lång tid att bygga
upp förtroende hos unga
men det kan raderas på
två sekunder.*

*Vi är trygga vuxna som
ska kunna vägleda vidare
på ett tryggt sätt.*

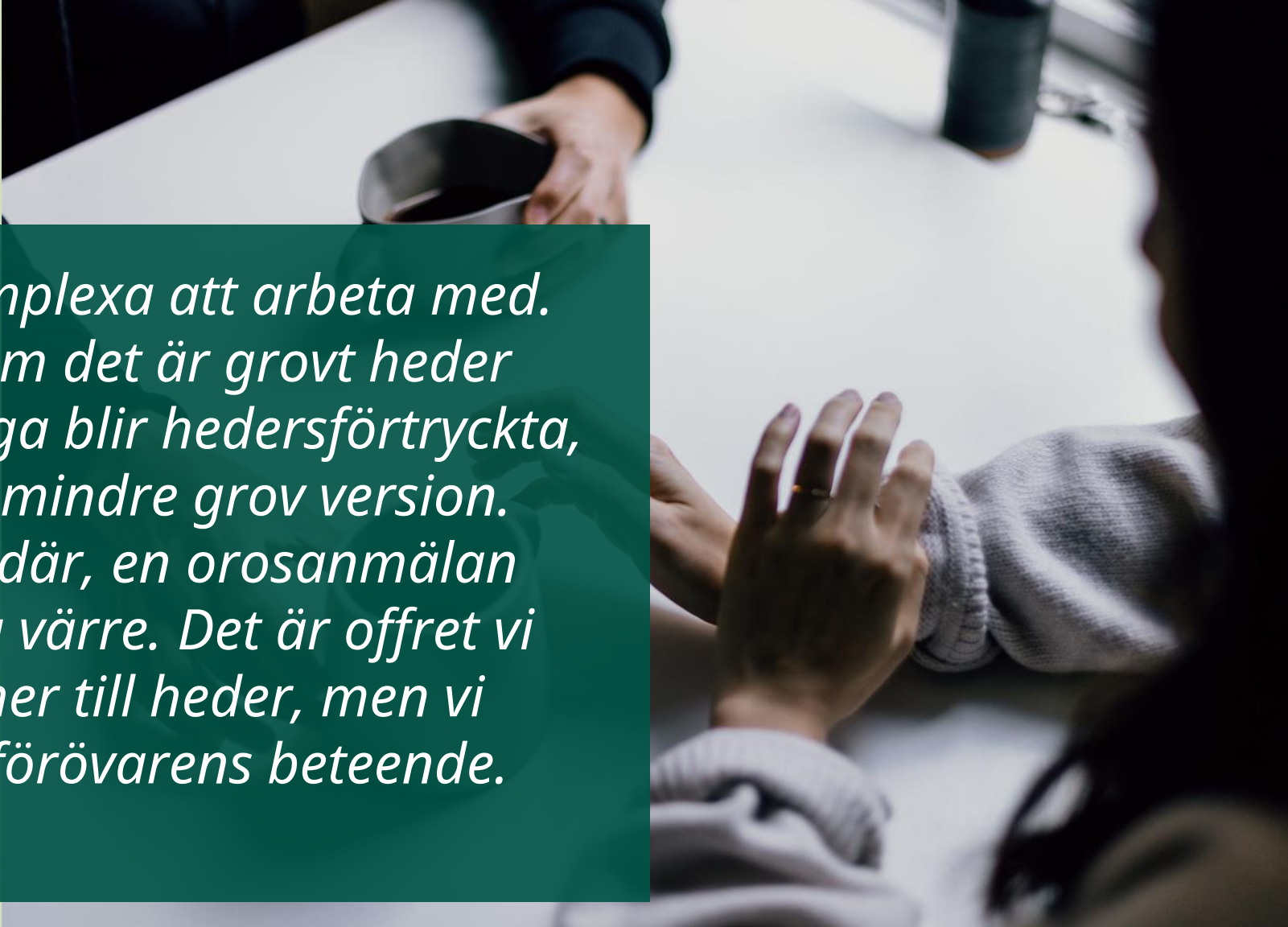
Jag har grunduppfattning att mycket av det som händer i vårt samhälle styrs av klaner och det som sker i familjer. Då mår man dålig som ung och vet inte vilket ben man ska stå på.

Det finns behov av samverkan. Vi har gjort kanske 12 orosanmälningar på en besökare, men inte fått någon återkoppling från socialtjänsten. För oss är det svårt att veta hur vi ska gå vidare/hantera detta.

Det viktigaste för unga är att du som vuxen bjuder in och är tillgänglig för samtal. Många unga som har fått hjälp har berättat hur betydelsefullt det var att en vuxen fångade upp dem och tog deras utsatthet på allvar.

Just heder är det mest komplexa att arbeta med. Vi vet hur vi ska hantera om det är grovt heder (orosanmälan), men många blir hedersförtryckta, speciellt tjejer, men på en mindre grov version. Vi vet inte hur vi ska göra där, en orosanmälan kan göra situationen bara värre. Det är offret vi jobbar med när det kommer till heder, men vi borde ju jobba med våldsförövarens beteende. Det blir fel.

Tre budskap

*Du ska veta hur du bör
agera om du upptäcker
hedersrelaterat våld
och förtryck*

*Det är viktigt att
ha kunskap om
våldets uttryck*

Du kan göra skillnad!

Agenda workshop

Del 1

- Syfte och mål med workshopen
- Definitioner och begrepp

Del 2

- Din och den öppna fritidsverksamhetens roll i det våldsförebyggande arbetet

Del 3

- Samtalsstöd

Agenda workshop

Del 4

- Rutiner för våldsförebyggande arbete och vid misstanke eller upptäckt av våld

Del 5

- Samverkan och kontaktuppgifter till andra aktörer

Del 6

- Det fortsatta arbetet

Syfte och mål med workshopen

- **Syftet** med workshopen är att vi, i personalgruppen, gemensamt ska reflektera och diskutera hur vi ska stärka det våldsförebyggande arbetet.
- **Målet** är att bidra till en förändring i verksamhetens våldsförebyggande arbete och att vi ska känna oss trygga i våra roller.
- Det **långsiktiga målet** är att möjliggöra fler trygga miljöer på ungas fritid, att bidra till att stärka ungas rätt till en meningsfull och utvecklande fritid samt till ett liv fritt från våld.

Check in

- Vad heter du och vad är din roll?
- Vad har du för förväntningar på den här workshopen?

Definitioner och begrepp

Inledande reflektion

Vad är våld?

Olika typer av våld

- **Fysiskt våld** – slag, sparkar, stryptag
- **Psykiskt våld** – verbala kränkningar, kontroll, hot, nedsättande kommentarer, förlöjliganden, glåpord, tvång, trakasserier och social isolering
- **Sexuellt våld** – påtvingad sexuell handling, våldtäkt
- **Försummelse** – omsorgssvikt av personer med behov av stöd och vård såsom barn, äldre och personer med funktionsnedsättning
- **Digitalt våld** – hotfulla eller kränkande sms eller kontroll av hur någon förflyttar sig via GPS
- **Ekonomiskt våld** – begränsningar av gemensamma ekonomiska tillgångar eller att tvinga någon att utföra ekonomiska olagligheter

- **Materiellt våld** – förstörelse eller stöld av den utsattas personliga tillhörigheter
- **Hedersrelaterat våld och förtryck** – våld och hot som begränsar en persons handlingsutrymme eller rätt att själv välja partner. Det handlar om att upprätthålla gemensamma normer och värderingar som råder inom familjen/slakten/kollektivet. Detta innebär att individens valmöjligheter är begränsade till det som anses gynna familjen eller slakten, eftersom individens agerande påverkar hela familjens/slaktens/kollektivets anseende eller heder

Reflektion

Har du stött på någon av dessa våldstyper i er verksamhet?

Vilka våldstyper upplever du är särskilt svåra att upptäcka?

Särskilt utsatta grupper

Det finns olika omständigheter som kan innebära ökad risk för utsatthet för våld. Det kan vara viktigt att identifiera en extra utsatthet hos en person, men det är även viktigt att inte gruppera personer som en särskild kategori och sammankoppla den kategorin med gemensamma upplevelser och förutsättningar. Exempel på barn och unga som kan vara extra utsatta är:

- Barn och unga med funktionsnedsättning
- Barn och unga hbtqi-personer
- Barn och unga som lever i en hederskontext
- Barn och unga som lever med skadligt bruk/missbruk
- Barn och unga med utländsk bakgrund

- **Dubbel eller trippel utsatthet:** Det är viktigt att komma ihåg att en person kan stå utanför normen på fler än ett sätt. En person kan leva i en hederskontext samtidigt som personen har en funktionsnedsättning och är till exempel homosexuell. Detta kan innebära en extra utsatthet.

Om våldsförebyggande arbete

Våldsförebyggande, eller våldspreventivt arbete syftar till att förhindra att våld uppstår eller upprepas. Det innebär att göra insatser innan våldet har uppstått, innan någon har blivit utövare eller offer samt att förebygga att förövare återfaller i ett våldsbeteende. Våldspreventivt arbete kan bedrivas på flera olika sätt. Det är vanligt att våldspreventivt arbetet beskrivs utifrån tre olika nivåer:

- **Universell prevention:** Insatser riktade till alla och tar inte hänsyn till skillnader mellan hög- och lågriskgrupper. Det kan exempelvis vara en insats som en fritidsledare eller lärare använder i klassrummet och därför kommer alla elever till nytta. Stödet handlar dels om promotion, d.v.s. att främja god hälsa och utveckling, och dels om prevention, d.v.s. att förebygga ohälsa och olika former av problem.

- **Selektiv prevention:** Insatser riktade till riskgrupper eller individer som är särskilt utsatta för en eller flera riskfaktorer eller har begynnande problem. Exempelvis insatser för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck definieras som selektiv våldsprevention.
- **Indikerad prevention:** Insatser riktade till redan drabbade där problem har observerats. Det kan exempelvis handla om stöd och insats från socialtjänsten vid konstaterad droganvändning.

DEL 2

Din och den öppna fritidsverksamhetens roll i det våldsförebyggande arbetet

Barn och unga har rätt till en uppväxt fri från våld

- Att arbeta med barn innebär att arbeta med barns rättigheter! Det gäller alla som arbetar i det offentliga.
- Barn och unga har rätt till en uppväxt fri från våld och en meningsfull och utvecklande fritid enligt barnkonventionen (artikel 19, artikel 31).
- Sveriges ungdomspolitiska mål är att alla unga ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

Barn och unga har rätt till en uppväxt fri från våld

- Våldsförebyggande insatser inom den öppna fritidsverksamheten bidrar till att stärka ungas rätt till en meningsfull och utvecklande fritid. Att tillhöra goda sociala nätverk och ha meningsfulla fritidsaktiviteter kan i sig verka våldsförebyggande.
- Fritidsledaren och andra yrkesverksamma på ungas fritid är en viktig del av ett brett våldsförebyggande arbete i samverkan med andra aktörer och professioner.

Den öppna fritidsverksamheten har en unik roll i det våldsförebyggande arbetet

- Den öppna fritidsverksamheten har en unik roll och potential i det våldsförebyggande arbetet.
- Verksamheterna bygger på frivillighet med intresse- och lustdrivna aktiviteter där barn och ungas behov och intressen står i centrum.
- Den öppna fritidsverksamheten kan nå unga utanför det organiserade föreningslivet, unga i områden med socioekonomiska utmaningar och på landsbygden.

- Det kan vara ett av få ställen där unga frivilligt träffar professionella vuxna som möter dem i ögonhöjd och som de unga kan bygga tillitsfulla relationer till. Förtroendekapitalet kan vara en viktig nyckel i arbetet med att förebygga både våld och begränsande/kontrollerande strukturer.
- För vissa barn och unga utgör öppen fritidsverksamhet idag den enda trygga arenan, när det inte fungerar i hemmet eller i skolan.

Reflektion

Vad ser du att vi har för roll i det våldsförebyggande arbetet?

DEL 3

Samtalsstöd

Samtal för att upptäcka våld

- Att arbeta våldsförebyggande handlar dels om att förhindra att våld uppstår och dels om att säkerställa att våld inte upprepas.
- Samtal med unga kan fylla båda dessa funktioner beroende på när och med vem samtalet hålls. För detta behövs olika typer av samtal.
- Det är viktigt att du känner dig trygg med att ställa frågor och att du vet hur du kan bemöta svaren, och hur du bör agera om du misstänker våld eller förtryck.

- Som vuxen har du en viktig roll i att uppmärksamma, fråga och samtala.
- När du tar initiativ till samtal med unga om deras liv ökar du chansen för att upptäcka utsatthet för våld och kontroll. Därför behöver du ta svåra samtal, även om du är rädd för att göra fel.

Samtal för att upptäcka våld

- Ett sätt att upptäcka våld är att återkommande ställa frågor på rutin, och inte bara vid misstanke om våld. En sådan rutin kan beskrivas i en handlingsplan.
- Unga som är eller har varit utsatta för våld brukar inte berätta om det självmant. Det går aldrig att veta hur en ung person har det utan att ställa frågor och ha samtal om hur hens liv ser ut. Att ställa frågor kan vara ett sätt att hjälpa den unga att berätta om sin utsatthet
- I öppna verksamheter kan det ibland vara svårt att ha enskilda samtal. Då kan du visa att du är öppen och intresserad av att veta mer om den ungas liv genom att ta initiativ till samtal vid många tillfällen.

Samtal för att upptäcka våld

- Om det blir fel i samtalet med ett barn – våga säga att du agerade fel/sa något klantigt: *"Nu märkte jag att samtalet förändrades. Förlåt, sa jag något tokigt?"*
- Berätta att du finns till för att lyssna och vad som gäller kring anmälningsplikt

- Om du i ett samtal får reda på att den unga är eller kan vara utsatt för våld eller förtryck kan det kännas som att du behöver agera snabbt och kraftfullt. Det kan stämma i vissa fall, när läget är akut. Men i många fall är det viktigare att lyssna in den unga, ge information om ungas rättigheter och vilket stöd som finns och att förmedla hopp.
- I vissa fall kommer du att behöva göra en orosanmälan till socialtjänsten (se mer i slide 62-63).

Reflektion

Har du erfarenhet av att ha samtalat med en besökare som upplevt oro eller rädsla? Berätta!

Att ställa frågor

Det är bra att börja med **öppna och utforskande frågor** när du samtalar med unga. Utifrån svaren du får kan du bli mer och mer konkret. Öppna frågor hjälper den unga att berätta med egna ord. Öppna frågor börjar ofta med *hur, när, vem, var eller vad*.

- **Du kan till exempel ställa frågor kopplade till skolan eller fritidsintressen:**

"Hur är det i skolan?"

"Hur ser din fritid ut?"

"Vad tycker du om att göra?"

"Hur ser du på framtiden?"

Att ställa frågor

Ibland är det även bra att ställa mer slutna frågor då det kan vara svårt för den unga att svara på öppna frågor eftersom utsattheten är det normala för hen.

- **Exempel på mer slutna fråga**

"Jag vet andra som upplevt X eller har det så här. Är det så för dig med?"

- **Ibland kan du behöva förtydliga varför du ställer frågor**

"Tycker du det känns konstigt att jag ställer de här frågorna? Jag ställer sådana frågor eftersom jag vet att det finns unga som begränsas eller kontrolleras på olika sätt."

- Vid samtalets slut summera gärna vad ni har pratat om och kontrollera att du har uppfattat rätt. Innan ni skiljs åt, bestäm tillsammans hur ni går vidare och när ni ses igen.

Exempel på att möjliggöra samtal om våld

Ett sätt att föra samtal med era unga om utsatta situationer, rättigheter och våld kan vara att göra det i samband med gruppaktiviteter som har ett annat fokus. Det kan till exempel vara vid specifika tjejkvällar.

"Jag har märkt att när man tar i känsliga ämnen så kommer inga. Särskilt om vi går ut i sociala medier. Inför tjejmässan som vi hade fick vi kritik på grund av att det var inriktat på hår, handmassage och så vidare - sådant som kan uppfattas som tjejigt. Men vi hade även bilder på VR-glasögon och liknande. Men andra, alltså de som kritiserade, fattar inte att tjejerna inte får komma annars om vi inte bara har lättsamma bilder. Vi skrev ju liksom inte att tjejjouren och ungdomsmottagningen skulle komma på besök."

Att diskutera:
*Känner ni igen er?
Har ni aktiviteter
eller tillfällen där
ni skulle kunna
lyfta frågor om
våld?*

Reflektion

Vilka tankar och känslor har vi om att prata med unga om våldsutsatthet och våldsutövning?

Hur trygga känner vi oss med att ha samtal med unga om våld?

- Vi känner oss trygga.
- Vi känner oss trygga men behöver mer kunskap.
- Vi känner oss inte trygga.

Reflektion

Brukar du ställa frågor på utsatthet?

När, och i vilka sammanhang, kan det vara opassande att ställa den här typen av frågor?

Samtal och avstämningar med kollegor

- Samtal om utsatthet, makt, våld och kontroll kan vara utmanande både för dig och för den du pratar med. Ta stöd och hjälp av en kollega eller chef i din närhet. Ett samtal med en kollega eller chef kan fungera både som ett känslomässigt stöd och ett bollplank.
- Ett sätt kan vara att skriva in teman som trygghet och oro för våld som en fast återkommande punkt att diskutera vid APT eller andra regelbundna personalgruppsmöten.

DEL 4

Rutiner för våldsförebyggande arbete och rutiner vid misstanke eller upptäckt av våld

Rutiner och strukturer för våldsförebyggande arbete

- Ett sätt att förebygga våld är att begära ut utdrag ur belastningsregistret vid anställning av personal och sedan återkommande årligen. En sådan rutin kan med fördel beskrivas i en handlingsplan.
- Det bör finnas en rutin kring hantering av unga som missköter sig i verksamheten. Att stänga av den unga kan vara det bästa ur ett våldsförebyggande perspektiv. En sådan rutin kan beskrivas i en handlingsplan.
- Det bör även finnas uppdaterade och kända styrdokument. Ta reda på vad ni har för riktlinjer, stödmaterial och liknande att ta hjälp av i ert våldsförebyggande arbete. Ni bör ha någon form av likabehandlingsplan, trivselregler samt en handlingsplan för ert våldsförebyggande arbete som innehåller aktuella kontaktuppgifter och rutiner.

Tips för hur ni kan ta fram en sådan handlingsplan kommer senare i workshopen!

Säkerställ samverkan i förebyggande syfte

Samverkan med andra aktörer är viktigt i våldsförebyggande syfte.

Gå igenom följande frågor i verksamheten för att säkerställa god samverkan med andra aktörer och fastställ i en handlingsplan.

- Är det tydligt vilka vi måste samverka med när det kommer till att förebygga våld samt vid upptäckt av våld?
- Ingår vi idag i något samverkansnätverk?

- Har vi en samsyn med övriga samverkansparter kring definitionen av våld?
- Vet vi hur långt vårt uppdrag kring den utsatta ungdomen sträcker sig?
- På vilket sätt har vi kontakt och samverkan med vårdnadshavare idag? Hur fungerar det?

Om anmälningsskyldighet

- I vissa fall kommer du att behöva göra en orosanmälan till socialtjänsten. Det behöver du göra som fritidsledare om du arbetar med barn och unga under 18 år och misstänker att någon du möter far illa.
- För att göra en orosanmälan behöver du inte ha några bevis. Det är inte du som ska utreda om något hänt utan det är socialtjänstens uppgift.
- Det är viktigt att du har med dig den unga i processen om du behöver göra en orosanmälan. Den unga har rätt att bli informerad och vara delaktig i det som sker. Att få veta vad som händer och varför ökar både den ungas känsla av trygghet och förtroende. Det kan också ge den unga realistiska förväntningar och minska besvikelse och känslor av maktlöshet. Det är dock inte den unga som avgör om en anmälan ska göras eller inte.

- Du behöver inte kunna allt själv, men du behöver veta vilket ansvar du har gentemot den unga. I det ingår att veta när det är dags att lämna över till en annan vuxen som har mer kunskap. Det kan till exempel handla om att den unga behöver prata med en expert på området eller komma till ett akut skyddat boende.
- Ta reda på vad som gäller för just din verksamhet när det kommer till anmälningsplikten. Detta kan ni göra via socialtjänsten.

Rutiner vid misstanke eller upptäckt av våld

Det är viktigt att det finns uppdaterade rutiner kring hur personalen ska agera vid misstanke eller upptäckt av våld. Sådana rutiner kan beskrivas i en handlingsplan och bör innefatta anmälningsskyldighet och samverkan.

Diskussionsfråga

- *Har vi en rutin för vad vi ska göra om vi misstänker eller upptäcker våldsutsatthet?*
- *Känner ni i personalen till den och utgår från den?*

Exempel på steg-för-steg-lista

1. Diskutera med kollegor/chef
2. Samtala med berört barn
3. Koppla in andra aktörer
4. Är frågan "vår" eller ska vi lämna över till annan aktör?

Diskussion

”Det är inte alltid så populärt att göra orosanmälan. När vi vill göra på eget initiativ kan det vara svårt med föräldern. Oftast funkar det bra men i vissa fall har ungdomen inte kommit tillbaka efteråt – ungdomarna väljer bort oss.”

- Fritidsledare

Diskussionsfråga

- *Har du liknande upplevelser och erfarenheter?*

DEL 5

Samverkan och kontaktuppgifter till andra aktörer

Viktiga stödfunktioner vid misstanke om hedersrelaterat våld och förtryck

Exempel på personer eller funktioner som det är bra att ha kontaktuppgifter till:

- **Kommun:** Socialtjänst samt barn- och ungdomsverksamheter (eller motsvarande). Ni kan även kolla upp om just er kommun erbjuder krishanterings- och samtalsstöd.
- **Fältverksamhet** eller motsvarande
- **Skola**
- **Polis**
- **Länsstyrelsens våldsförebyggande samordnare** (eller motsvarande)

Viktiga stödfunktioner vid misstanke om hedersrelaterat våld och förtryck

- BUP (barn- och ungdomspsykiatri)
- Kvinnojourer
- Organisationer som arbetar mot hederskultur och hedersrelaterat våld

Diskussion

Vilka samverkar vi med idag när det kommer till trygghet, våldsförebyggande arbete samt vid upptäckt av våld?

Information till besökare

Det är även viktigt att sprida information om andra aktörer till era besökare. Informera era besökare om var de kan vända sig om de känner oro eller är utsatta för kränkningar, trakasserier, våld och övergrepp. Till exempel genom affischer på toaletten eller bjud in externa aktörer, exempelvis Ungdomsmottagningen.

Exempel på aktörer att informera om:

- Bris
- Rädda Barnen
- UNICEF Sverige
- Friends
- Andra organisationer som arbetar för barns rättigheter som finns representerade i er kommun.

Diskussionsfrågor

- *Finns det fler aktörer som vi kan hänvisa till?*
- *Finns det information hos er som vänder sig till utsatta besökare?*
- *Finns det information om kontaktvägar?*
- *Var finns informationen? Är den tillgänglig för besökare?*
- *Är informationen anpassad så alla kan förstå informationen?*

DEL 6

Det fortsatta arbetet

- 1) Identifiera kunskapsluckor och riskfaktorer i vår verksamhet
- 2) Ta fram en handlingsplan för vår verksamhet

Att identifiera kunskapsluckor och riskfaktorer

- Vilka utmaningar identifierar ni i personalen vad gäller det våldsförebyggande arbetet? Till exempel:
 - **Situationer** på fritidsgården/fritidsklubben
 - **Kunskap** om olika våldstyper och dess uttryck eller särskilt utsatta målgrupper, i syfte att identifiera våld
 - **Samtalsmetoder** samtal med unga och/eller samtal med föräldrar
 - **Rutiner** vid misstanke eller upptäckt om våld
 - **Samverkan/kontakt** med andra aktörer

Att identifiera kunskapsluckor och riskfaktorer

- Är det något som är särskilt brådskande/viktigt? Finns det brister i strukturer och rutiner som skulle kunna få stora konsekvenser om de inte åtgärdas?
- Finns det en plan mot diskriminering och kränkande behandling, ordningsregler/trivselregler, eller en befintlig handlingsplan för det våldsförebyggande arbetet?

Att ta fram en handlingsplan

- I handlingsplanen ska det finnas information om hur verksamheten arbetar våldsförebyggande och hur personal i verksamheten ska agera vid misstanke om våld och oro bland besökare.
- Handlingsplanen bör innefatta både hur verksamheten ska hantera olika scenarion samt rutiner kring uppföljning av händelsen.
- Bestäm vilken funktion/funktioner som ansvarar för de olika stegen i handlingsplanen samt hur planen hålls uppdaterad.
- Handlingsplanen bör följas upp årligen.

Nästa steg

*Ta fram eller uppdatera er handlingsplan
för ert våldsförebyggande arbete.*

Förslag på rubriker till handlingsplanen

- Hur vi arbetar våldsförebyggande i vår verksamhet
- Vilka **samtalsmetoder** vi kan använda
- Vilka **rutiner** vi har gällande:
 - Anmälningssplikt
 - Tystnadsplikt
 - Registerkontroll
- Vad vi gör när vi **känner oss oroad**e eller misstänker våldsutsatthet eller kontroll
- Uppdaterad lista på **kontaktvägar** vid misstanke/upptäckt av våld
- Dessa aktörer **samverkar** vi med i det förebyggande arbetet samt vid misstanke om våld/oro för besökare

Checklista för samverkan/ kontakt med andra aktörer – bör ingå i handlingsplanen

- Säkerställ vårt kontaktnät med socialtjänsten, skolan, polisen, och andra viktiga aktörer och underhåll dessa relationer kontinuerligt, inte bara när något inträffat.
- Sammanställ, uppdatera och sprid kontaktuppgifter till externa stödfunktioner (exempelvis barnrättsorganisationer, hälsovård och socialtjänsten).
- Undersök hur våra samverkansaktörer definierar våld och hur vi tillsammans med dem kan hitta en gemensam förståelse.

Tre budskap

*Du ska veta hur du bör
agera om du upptäcker
hedersrelaterat våld
och förtryck*

*Det är viktigt att
ha kunskap om
våldets uttryck*

Du kan göra skillnad!

Utcheckning

- Vad är de tre viktigaste sakerna du tar med dig från denna workshop?
- Vad kommer du att göra annorlunda efter det vi har gått igenom? Vad kommer du börja med, fortsätta med och sluta med?

A person is shown in a state of distress, crouching on the ground with their hands covering their face. The background is a dark, textured surface, possibly sand or earth, under a dim, orange-red light. The overall mood is one of despair or exhaustion.

Kunskapsbank
På kommande sidor finns
referenser och underlag för
att kunna fördjupa sig

Kunskapsbank

Metoder för samtal

- [Youmo i praktiken](#)
- [BRIS för vuxna](#) erbjuder samtalsstöd vid oro för ett barn.
- På [hedersförtryck.se](#) finns stöd både för yrkesverksamma och för personer som är utsatta.

Stöd till unga

- [Affisch från Barnafrid](#) med samlad information om svenska stödlinjer dit barn och unga kan vända sig.
- [BOUJT](#) är en barn- och ungdomsjour på teckenspråk.
- [Bris](#) ger stöd till barn och unga över telefon, chatt eller mejl.
- [Brottsofferjouren](#) ger stöd till brottsutsatta, vittnen och anhöriga, telefon 116 006.
- [Elektra](#) ger unga som är utsatta stöd och arbetar även förebyggande med attitydpåverkande processer för unga som lever i en hederskontext.
- [FreeZone Sweden](#) arbetar med att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck, stärka barns och ungas rättigheter och främja psykisk hälsa.
- Riksorganisationen [GAPF](#) ger stöd till utsatta och berörda av hedersrelaterat våld och förtryck.
- [Hela blomman](#) erbjuder vägledning och stöd till tjejer samt kvinnor som har blivit utsatta eller riskerar att bli utsatta för kvinnlig könsstympning.
- På [Killfrågor](#) kan unga som definierar sig som kille chatta.
- [Kvinnofridslinjen](#), 020-50 50 50, ger stöd till den som utsatts för våld.
- [Kvinnors rätt](#) erbjuder stödinsatser, aktiviteter och rådgivning till utsatta unga.
- Rädda Barnens stödchatt [Kärleken är fri](#) ger stöd till barn och unga är eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck.
- [Linnamottagningen/Kvinnors nätverk](#) ger stöd, skydd och rådgivning till utsatta unga.
- Ibland vill unga mötas och gemensamt arbeta för att förändra och förbättrar sin egen och andra ungas vardag. [LSU](#) samlar nationella barn- och ungdomsorganisationer.
- Via [Maskrosbarn](#) kan unga som har en förälder med missbruk, mår psykiskt dåligt eller har utsatt den unga för våld få stöd via exv. kuratorsamtal online, aktiviteter eller chatt.

Stöd till unga

- [1000 Möjligheter](#) arbetar förebyggande och stödande med barn och unga som målgrupp och utifrån en förståelse av makt, kön, genus och våld. Här kan unga få stöd via chatt, enskilda samtal eller gruppsamtal.
- [Novahuset](#) erbjuder stöd och rådgivning till personer som blivit utsatta för någon form av sexuellt våld.
- [Somaya kvinno- och tjejjour](#) ger råd, stöd och skydd till utsatta unga, bland annat via sin stödtelefon. De talar flera språk.
- [Storasyster](#) erbjuder unga som utsatts för våldtäkt eller sexuella övergrepp stöd via samtal eller chatt.
- [Terrafem](#) är en ideell organisation som arbetar för kvinnors och flickors rätt att leva utan mäns våld och dominans. Terrafem driver en rikstäckande chatt och jourtelefon.
- [TRIS, tjejers rätt i samhället](#), ger stöd via en råd- och stödtelefon till barn och unga som känner sig begränsade av sin familj eller släkt. De som arbetar på TRIS har flera års erfarenhet samt spetskompetens i att arbeta med målgruppen unga med intellektuell funktionsnedsättning som utsätts för hedersrelaterat förtryck och våld.
- På [Under kevlaret](#) finns bland annat information och möjlighet till chatt för killar och ickebinära.
- [Unga Kvinnors Värn](#) är en stiftelse som driver psykosocial stödverksamhet i form av skyddat boende och tränings-lägenheter för unga kvinnor som utsatts för våld och hot.
- [Ungarelationer.se](#) är Sveriges nationella stöd- och kunskapsplattform för att motverka killars våld mot tjejer och våld i ungas partnerrelationer. Hit kan unga vända sig, oavsett om de blir utsatta, är den som utsätter eller är en kompis.
- [Unizon](#), [Roks](#) och [Förenade jourer](#) tipsar om tjej-, trans- och ungdomsjourer.
- [Varken kuvad eller hora](#) vänder sig särskilt till tonårsflickor och unga kvinnor bosatta i ekonomiskt och socialt utsatta förorter och som lever under ett patriarkalt förtryck.

Olika våldstyper – se referenser nedan

- **Fysiskt våld** – slag, sparkar, stryptag*
- **Psykiskt våld** – verbala kränkningar, kontroll, hot, nedsättande kommentarer, förlöjliganden, glåpord, tvång, trakasserier och social isolering*
- **Sexuellt våld** – påtvingad sexuell handling, våldtäkt*
- **Försummelse** – omsorgssvikt av personer med behov av stöd och vård såsom barn, äldre och personer med funktionsnedsättning*
- **Digitalt våld** – hotfulla eller kränkande sms eller kontroll av hur någon förflyttar sig via GPS**

Olika våldstyper – se referenser nedan

- **Ekonomiskt våld** – begränsningar av gemensamma ekonomiska tillgångar eller att tvinga någon att utföra ekonomiska olagligheter**
- **Materiellt våld** – förstörelse eller stöld av den utsattas personliga tillhörigheter**
- **Hedersrelaterat våld och förtryck** – våld och hot som begränsar en persons handlingsutrymme eller rätt att själv välja partner. Det handlar om att upprätthålla gemensamma normer och värderingar som råder inom familjen/släkten/kollektivet. Detta innebär att individens valmöjligheter är begränsade till det som anses gynna familjen eller släkten, eftersom individens agerande påverkar hela familjens/släktens/kollektivets anseende eller heder***

Särskilt utsatta grupper – se referenser nedan

Det finns olika omständigheter som kan innebära ökad risk för utsatthet för våld. Det kan vara viktigt att identifiera en extra utsatthet hos en person, men det är även viktigt att inte gruppera personer som en särskild kategori och sammankoppla den kategorin med gemensamma upplevelser och förutsättningar. Exempel på barn och unga som kan vara extra utsatta är:

- Barn och unga med funktionsnedsättning
- Barn och unga hbtqi-personer
- Barn och unga som lever i en hederskontext
- Barn och unga som lever med skadligt bruk/missbruk
- Barn och unga med utländsk bakgrund

Särskilt utsatta grupper – se referenser nedan

Dubbel eller trippel utsatthet: Det är viktigt att komma ihåg att en person kan stå utanför normen på fler än ett sätt. En person kan leva i en hederskontext samtidigt som personen har en funktionsnedsättning och är till exempel homosexuell. Detta kan innebära en extra utsatthet.

Om våldsförebyggande arbete – se referenser nedan

Våldsförebyggande arbete syftar till att förhindra att våld uppstår eller upprepas. Våldsförebyggande arbete innebär att göra insatser innan våldet har uppstått, innan någon har blivit utövare eller offer samt att förebygga att förövare återfaller i ett våldsbeteende. Våldspreventivt arbete kan bedrivas på flera olika sätt. Det är vanligt att våldspreventivt arbetet beskrivs utifrån tre olika nivåer**:

- **Universell prevention:** Insatser riktade till alla och tar inte hänsyn till skillnader mellan hög- och lågriskgrupper. Det kan exempelvis vara en insats som en fritidsledare eller lärare använder i klassrummet och därför kommer alla elever till nytta. Stödet handlar dels om promotion, d.v.s. att främja god hälsa och utveckling, och dels om prevention, d.v.s. att förebygga ohälsa och olika former av problem.

Om våldsförebyggande arbete – se referenser nedan

- **Selektiv prevention:** Insatser riktade till riskgrupper eller individer som är särskilt utsatta för en eller flera riskfaktorer eller har begynnande problem. Exempelvis insatser för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck definieras som selektiv våldsprevention.
- **Indikerad prevention:** Insatser riktade till redan drabbade där problem har observerats. Det kan exempelvis handla om stöd och insats från socialtjänsten vid konstaterad droganvändning.

Barn och unga har rätt till en uppväxt fri från våld – se referenser nedan

- Att arbeta med barn innebär att arbeta med barns rättigheter! Det gäller alla som arbetar i det offentliga.*
- Barn och unga har rätt till en uppväxt fri från våld och en meningsfull och utvecklande fritid enligt Barnkonventionen (artikel 19, artikel 31)**
- Sveriges ungdomspolitiska mål är att alla unga ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

Barn och unga har rätt till en uppväxt fri från våld – se referenser nedan

- Våldsförebyggande insatser inom den öppna fritidsverksamheten bidrar till att stärka ungas rätt till en meningsfull och utvecklande fritid. Att tillhöra goda sociala nätverk och ha meningsfulla fritidsaktiviteter kan i sig verka våldsförebyggande.
- Fritidsledaren och andra yrkesverksamma på ungas fritid är en viktig del av ett brett våldsförebyggande arbete i samverkan med andra aktörer och professioner. *

Om anmälningsskyldighet – se referenser nedan

- I vissa fall kommer du att behöva göra en orosanmälan till socialtjänsten. Det behöver du göra som fritidsledare om du arbetar med barn och unga under 18 år och misstänker att någon du möter far illa.
- Det är viktigt att du har med dig den unga i processen om du behöver göra en orosanmälan. Den unga har rätt att bli informerad och vara delaktig i det som sker. Att få veta vad som händer och varför ökar både den ungas känsla av trygghet och förtroende. Det kan också ge den unga realistiska förväntningar och minska besvikelse och känslor av maktlöshet.

Om anmälningsskyldighet – se referenser nedan

- Du behöver inte kunna allt själv, men du behöver veta vilket ansvar du har gentemot den unga. I det ingår att veta när det är dags att lämna över till en annan vuxen som har mer kunskap. Det kan till exempel handla om att den unga behöver prata med en expert på hedersrelaterat våld och förtryck eller komma till ett akut skyddat boende.
- Ta reda på vad som gäller för just din verksamhet när det kommer till anmälningsplikten. Detta kan ni göra via socialtjänsten.

mucf

Myndigheten för ungdoms-
och civilsamhällesfrågor

Genom **kunskap** och **stöd** gör vi
nytta för **Sveriges unga** och för
det **svenska civilsamhället**